

якими видно, що у складі національного багатства США основні виробничі фонди складають 19%, природні ресурси – 5%, а людський капітал – 76% [3, с. 63].

За К. Макконнелл і С. Брю: «Інвестиції в людський (інтелектуальний – авт.) капітал – це будь-яка дія, яка підвищує кваліфікацію і здібності і, тим самим, продуктивність праці робітників. Витрати, які сприяють підвищенню чистієї продуктивності, можна розглядати як інвестиції, бо поточні витрати або витрати здійснюються з тим розрахунком, що ці витрати будуть багаторазово компенсовані зростим потоком доходів у майбутньому» [10, с. 171].

З усіх видів інвестицій в людський капітал найбільш важливими є вкладення в здоров'я та в освіту. Загальна та спеціальна освіта покращує якість, підвищує рівень і запас знань людини, тим самим збільшує обсяг і якість людського капіталу. Інвестиції ж у вищу освіту сприяють формуванню висококваліфікованих фахівців, праця яких надає найбільший вплив на оновлення укладів економіки, на темпи економічного зростання і на конкурентоспроможність країни. Стан здоров'я людини – це його природний капітал, частина якого є спадковою, а інша – набутою в результаті витрат самої людини і суспільства. Протягом життя людини відбувається знос частини людського капіталу. Інвестиції, пов'язані з охороною здоров'я, здатні уповільнити цей процес [11, с. 404-405].

Відомо, що існує пряма залежність між витратами на науку і якістю зростання економіки. Так, за даними ЮНЕСКО, в двадцяти країнах працює 95% всіх вчених світу, і саме в цих країнах дохід на душу населення щорічно зростає на 200 дол., в усіх інших країнах, де працює лише 5% вчених світу, щорічне зростання доходів складає лише 10 дол. [12, с. 50].

За кількістю наукових фахівців вищої кваліфікації, що припадає на душу населення, Україна не поступається розвинутих країнам Європи. Посідає четверте місце у світі за кількістю дипломованих та сертифікованих фахівців у сфері ІТ. Разом із тим, в Україні, на жаль, спостерігається негативна динаміка в чисельності науковців. Якщо в 2004 році в країні налічувалося понад 105000 науковців, то в 2014 – вже менше 85000 науковців. Динаміка частки докторантів та аспірантів склалася не на користь наук інноваційного спрямування, особливо підготовки таких кадрів для матеріальної сфери виробництва. Так, зокрема, із фахівців вищої кваліфікації, які займаються науково-технічною діяльністю третина працює у ВНЗ, п'ята частина – в установах академічного профілю, 6,2 % – у галузевих наукових організація і лише 0,2% – у заводському секторі [2, с. 15]. Отже, розподіл кадрового потенціалу не відповідає вимогам розвитку інноваційної діяльності й побудові інноваційної моделі.

Починаючи з 1991 р. в Україні жодного бюджетного року не була виконана, визначена ст. 34 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», норма щодо забезпечення державою бюджетного фінансування наукової та науково-технічної діяльності у розмірі не менше 1,7% ВВП. Питома вага видатків державного бюджету на науку складала протягом останніх років не більше 0,5% ВВП, внаслідок чого наука могла відігравати у суспільстві лише соціокультурну функцію. (Відомо, що економічна функція науки починається з обсягів фінансування більших від 0,9% ВВП. В той же час світові цільові орієнтири витрат на науку визначаються як 3% ВВП) [2, с. 17]. Таким чином, в Україні спостерігається суттєве недофінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт з державного бюджету.

У цьому аспекті неможна не згадати індекс розвитку людського потенціалу, що розраховується для порівняльної оцінки бідності, грамотності, освіти, середньої тривалості життя й інших показників країни. На жаль, в 2011 році за ІРЛП Україна посіла 77 місце після Чилі (44), Чорногорії (54), Казахстану (68), Албанії (70). Перші три місця в рейтингу посіли Норвегія, Австралія і Нідерланди відповідно [13, с. 157]. Ці

та інші показники свідчать про неефективне використання власного інноваційного потенціалу, перетворення України в державу, яка експортує сировинні ресурси з незначною часткою доданої вартості, та виникнення загрози економічній та національній безпеці.

Отже, одним із ключових завдань стратегії інноваційного розвитку країни має стати реформування системи вищої освіти. Це питання не залишилося поза увагою держави. Так, зокрема, з прийняттям закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII встановлено основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти. Крім того, створено умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами на принципах автономії вищих навчальних закладів, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.

Серед дослідників є ряд пропозицій щодо реформування системи вищої освіти. Наприклад В. Сафронова пропонує наступне: 1) сформувати статистичний, управлінський, стандартизаційний, суспільний, підсумковий, незалежний контроль якості освітніх програм і послуг; 2) створити систему державної сертифікації професійних освітніх програм і послуг; 3) вдосконалити систему державних освітніх стандартів; 4) доцільно ввести стандарт профільності навчального закладу [14, с. 75].

Визначальним критерієм в даному напрямку має стати, на нашу думку, відповідність освіти вимогам інноваційної економіки, спроможної забезпечувати випереджаючий економічний розвиток.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інтелектуальний капітал є одним з найвагоміших чинників економічного розвитку, його роль постійно зростає. На нашу думку, становлення та розвиток інноваційної економіки можливе лише за умови найбільш ефективного використання інтелектуального капіталу, знань і умінь людей для постійного поліпшення технологій, економічних результатів, життя суспільства в цілому.

Усвідомлення важливості інтелектуального капіталу для побудови інноваційної економіки забезпечує визначення стратегічних і тактичних завдань, найважливішими серед яких є реформування освіти і культури, курсу інвестиційної, енергетичної та сільськогосподарської політики.

Список використаної літератури

1. Пархоменко В. Інтелектуальний капітал – основа розвитку підприємства / В. Пархоменко, А. Пархоменко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – Вип. 1. – Т. 3. – С. 18 – 23.
2. Ходаківський Є. Інтелектуальна власність : економіко-правові аспекти / Є. Ходаківський, В. Якобчук, І. Литвинчук. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 276 с.
3. Ковтуненко В. Сутність та роль інтелектуального капіталу / В. Ковтуненко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Вип. 1, Т. 1. – С. 61 – 65.
4. Русс Й. Інтелектуальний капітал: практика управління / Й. Русс, С. Пайк, Л. Фернстем. – С.Пб : Высшая школа менеджмента, 2007. – 268 с.
5. Бутнік-Сіверський О. Інтелектуальний капітал : теоретичний аспект / О. Бутнік-Сіверський // Інтелектуальний капітал. – 2002. – № 1. – С. 16 – 27.
6. Крупка Я. Інтелектуальний капітал у підприємницькій діяльності [Електронний ресурс] / Я. Крупка, І. Хвищун. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/.
7. Чухно А. Інтелектуальний капітал : сутність, форми і закономірності розвитку / А. Чухно // Економіка України. – № 11. – С.48 – 55.
8. Цибульов П. Управління інтелектуальною власністю / П. Цибульов. – К. : Держ. ін.-т інтел. власн., 2009. – 312 с.
9. Базилевич В. Інтелектуальна власність : підруч. / В. Базилевич. – К. : Знання, 2008. – 431 с.

10. Макконнелл К. Р. Экономикс / К. Р. Макконнелл, С. А. Брю. – В 2 т. : пер. с англ. – Баку : Изд. «Азербайджан», 1992. – Т. 1. – 399 с.
11. Владимирова М. С. Людський фактор в інноваційному розвитку / М. С. Владимирова // Науково-технічний збірник. – 2013. – № 109. – С. 400 – 408.
12. Социально-экономические проблемы информационного общества / под ред. Л. Г. Мельника. – Сумы : ИТД «Университетская книга», 2005. – 430 с.
13. Ягельська К. Інновації та інтелектуальний капітал в системі чинників випереджаючого економічного розвитку / К. Ягельська // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Випуск 1, Том 2. – С. 155 – 158.
14. Сафронова В. Економічна результативність якості вищої освіти як умова її випереджаючого розвитку / В. Сафронова // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький, 2010. – Вип. 3. – Т. 3. – С. 74 – 76.

*Одержано редакцією 05.01.2015
Прийнято до публікації 12.01.2015*

Аннотация. С. В. Корновенко, О. Н. Тараненко. **Интеллектуальный капитал и его влияние на развитие инновационной экономики.** *Статья посвящена исследованию влияния интеллектуального капитала на развитие инновационной экономики. В статье проанализированы точки зрения разных зарубежных и отечественных ученых относительно интеллектуального капитала как экономической категории. Определена его характеристика и структура. Сформулировано собственное представление понятия интеллектуальный капитал. Сделан акцент на образовании как факторе инновационного развития. Раскрыта зависимость между затратами на науку и качеством роста экономики. Рассмотрены вопросы обеспечения государством бюджетного финансирования научной и научно-технической деятельности. Проанализирована динамика распределения кадрового потенциала специалистов высшей квалификации, занимающихся научно-технической деятельностью. Исследована проблема неэффективного использования собственного инновационного потенциала. Сформулированы ключевые задачи стратегии инновационного развития Украины. Выдвинут ряд предложений по реформированию системы высшего образования.*

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, инновационная экономика, потенциал, трудовые ресурсы, научная деятельность.

Summary. Sergei Kornovenko, Oleg Taranenko. **Intellectual Capital and Its Influence on the Development of Innovative Economy.** *The article is an enquiry concerning the influence of the intellectual capital on the development of the innovative economy. The standpoints of foreign and domestic scientists concerning intellectual capital as the economic category have been analyzed. Its characteristics and structure have been determined. The authors' interpretation of the «intellectual capital» category has been formulated. Education as a factor of innovational development has been focused on. The relationship between the expenses on science and the quality of economic growth has been revealed. Questions regarding the provision of state budget financing of scientific and technological activities have been considered. The dynamics of the allocation of highly qualified human resources, engaged in scientific and technical activities have been examined. The problem of the ineffective use of personal innovative potential has been explored. The key objectives of the strategy of Ukraine's innovative development have been formulated. Certain proposals for reforming the system of higher education in Ukraine have been put forward.*

Keywords: intellectual capital, innovative economy, potential, labor resources, scientific activity.

УДК 377.36:37.046

С. С. Куликовський

АКТУАЛЬНИЙ СТАН СИСТЕМИ ВІДПОЧИНКУ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

На основі даних статистичного аналізу та усного опитування з питань